

De Nuremberg

al buit

Només de pensar en les víctimes cares, n'hi ha per posar-se a tremolar. Goring, l'home més important del Tercer Reich després de Hitler, amb un coeficient intel·lectual de 138 (la franja més normal en l'ésser humà se situa entre 90 i 110). Hess, el nazi boig que va intentar pactar amb els aliats en plena guerra. Rosenberg, el teòric del racisme. Von Ribbentrop, el ministre d'Afers Estrangers que va preparar una guerra global d'agressió que va violar tots els tractats internacionals coneguts. Walter Funk, el banquer del *führer*, que tenia emmagatzemats els queixals i pròtesis d'or que provenien dels cadàvers dels camps d'extermini. Doenitz, que va succeir Hitler al front del Reich. Rudolf Höss, el cap d'Auschwitz, orgullós de superar en assassinats –80.000 jueus el semestre– al comandant del camp d'extermini de Treblinka. Kaltenbrunner, el responsable de la Gestapo, el responsable de l'aplicació del “decret *kugel*” –decret bala– a presoners i jueus.

Fins a 21 jerarques nazis ocupaven els seients del macroprocés que es va celebrar l'any 1945 en la ciutat alemanya de Nuremberg, un dels grans símbols socials i urbanístics del règim de Hitler. Els aliats havien vençut la guerra i estaven a punt de jutjar “els més grans criminals de la història”. En un cas tan bàrbar com l'intent de domini mundial nazi, la derrota no era càstig suficient. Els vencedors volien que la civilització sàbera que els atacs a gran escala contra ella no quedarien impunes encara que es cometeren en temps de guerra. Hi ha justícia més enllà de la militar, l'uniforme polític no se salva d'un tribunal civil: aquest era el doble missatge. I així estava previst que fóra a partir d'aquell

moment, com a dissuasió per a qui tinguera intenció de saltar-se les mínimes normes d'humanitat que havien de regir en qualsevol conflicte bèl·lic, segons els clàssics paràmetres militars de la “guerra justa” (la guerra per restablir un dret conculcat).

En canvi, la intenció ha quedat en el no res. Els episodis bèl·lics posteriors al nazisme que ho fan evident són dolorosament nombrosos. No obstant això, els que tenen a veure amb Milosevic són dels més obvis. Com en el nazisme, l'antic dirigent serbi ha invocat sempre la teoria racista de l'espai vital per emprendre una guerra d'agressió. Com en el nazisme, les distintes ètnies incòmodes han estat eliminades per dissenyar la “Gran Sèrbia”. Com en el règim de Hitler, la consigna no era vèncer l'enemic, sinó humiliar-lo en la mort. “Tot projectil que isca d'una pistola de la policia és el meu projectil. Assumesc aquesta responsabilitat i no em fa por. No estic ací per fer justícia. La meua missió és destruir, exterminar, res més.” Les paraules foren pronunciades per un Goring que es creia un déu guerrier del panteó germànic. El seu sentit va ser recollit per un Milosevic que es creia capaç de vèncer la història.

Ara bé, la diferència entre tots dos és que el vell assassí nazi, arribat el moment del judici de Nuremberg, es va comportar amb arrogància imperial fins al suïcidi. Milosevic..., en fi, sembla un pallaso en un procés que els mitjans de comunicació han tractat com una pallasada massa avorrida per retransmetre-la amb solemnitat. I això ha deslegitimant un episodi penal que havia de ser antològic i que, en canvi, gairebé cap ciutadà occidental sap ni que s'està duent a terme.

L'experiència de Nuremberg no ha servit per a la constitució eficaç d'un tribunal penal internacional, ni per donar una cobertura mediàtica coherent a judicis com el de Milosevic. Aquest procés havia de ser un segon Nuremberg, però serà recordat com una caricatura. O, potser, ni tan sols serà recordat.

Un fracàs per omisió. Siga quin siga el veredict del procés, siga quina siga la contundència de les penes establertes, el judici ja ha fracassat en el seu objectiu primordial (més primordial fins i tot que condemnar Milosevic): el de demostrar al món l'eficàcia d'un procés transnacional contra un criminal de guerra, el de demostrar l'operativitat del Tribunal Penal Internacional. Els mitjans de comunicació de les grans potències, senzillament, no han trobat interessant retransmetre el judici d'un dictador gris i fora de joc, i són aquests mitjans els que determinen que un judici té importància si decideixen cobrir-ne les sessions. Això va succeir en les primeres sessions, quan Milosevic va fer públic que ell es faria càrrec de la seua defensa. L'extravagant decisió va animar la premsa a donar una primera cobertura de tipus sensacionalista. Quan les cabrioles de Milosevic s'acabaren, quan el judici va entrar en una fase de normalitat, quan els testimonis que aborronen la pell ja s'havien escoltat, quan la força del procés es va convertir en un element rutinari... els periodistes occidentals es dedicaren a una altra cosa.

En els darrers vint anys, la televisió internacional ha elaborat un protocol propi en la retransmissió de judicis: no pot comprometre la seua graella de programació a causa de l'extensió dels processos, i tan sols en difon els episodis més estrambòtics.

I en el cas de Milosevic, fan el mateix, es comporten com si el procés contra el tirà fóra un judici qualsevol. I sense un tractament mediàtic excepcional, el judici ha deixat de ser-ho. O ha deixat de ser percebut així, que és el mateix. Bòsnia és l'únic país del món que retransmet el judici de manera més o menys regular. I més aviat menys que més.

Quina diferència amb Nuremberg! Aquell procés va significar una commoció periodística mundial. Públic famós en les sessions –com ara l'actriu Rita Hayworth– va animar la premsa rosa a retransmetre'l. Els millors reporters del seu temps –entre els quals l'escriptor John Dos Passos– es deixaren el fetge en les cròniques. Les majors esperances de la humanitat s'havien posat en el gran Tribunal presidit pels Estats Units.

EL TEMPS

I les majors controvèrsies de la història del dret internacional es dirimiren a la sala. Algunes han establert jurisprudència. Per exemple, va ser la primera ocasió en què la màxima "*nullum crime sine lege*" ("no hi ha pena sense llei") s'ignorava obertament per un tribunal que reunia els jutges internacionals més importants. De fet, des que Maquiavel havia canviat en el renaixement el con-

cepte de guerra justa pel de guerra "convenient", amb tot l'oportunisme moral que això significava, Nuremberg intentava instaurar un retorn dels governants a l'univers de l'ètica política. Abans de la Segona Guerra Mundial cap llei internacional prohibia específicament ni la guerra d'agressió ni el genocidi. Aquesta llei es va fer en els països aliats "durant" la contesa, i per això els advocats

Els judicis contra la cúpula nazi esdevinguts a Nuremberg l'any 1945 van passar a la història. Fins a 21 jerarques nazis ocupaven els seients d'un macroprocés que va acabar amb penes severíssimes per a tots ells. Com en el cas de Joachim von Ribbentrop (dalt), ministre d'Afers Estrangers del Tercer Reich, executat a la forca. El dibuix el va publicar la revista Life.

dels acusats nazis insistien a argumentar que "abans" de la contesa no hi havia llei que prohibira els actes de guerra alemanys, i que, per tant, els nazis no podien haver comès cap crim penal ("nullum crime") perquè abans no hi havia cap llei que prohibira la guerra de conquesta ("sine lege"). Però els jutges demostraren que Alemanya havia vulnerat infinits decrets bilaterals que temps en-

rere havia signat, que la comprometien a no atacar enganyosament cap país. Els jutges alçaren el cap envers el dret natural, el dret que emana de la moral humana inspirada per Déu, per justificar que hi ha un dret cívic per damunt del dret escrit. I aquest dret prohibeix la barbàrie fins i tot en temps de guerra.

Aquest dret era el que el Tribunal havia de fer prevaldre per evitar que en el

futur no es tornara a vulnerar l'essència humana.

Els jutges van tornar a casa seua quan Nuremberg va finalitzar. Abans, això sí, havien enviat a la forca els jerarques nazis. El pla era que, progressivament, s'establira un tribunal penal internacional, que, com en aquell cas, poguera actuar quan algun dirigent violara les normes més elementals de la vida en temps de guerra. Però algunes coses actuaren en contra d'aquesta idea. Per exemple, el cansament d'horror global dels aliats, que els empenyia a pensar en ells mateixos en compte de preocupar-se de tot el món. I el fet que els mateixos països que havien participat com a acusadors a Nuremberg –sobretot l'URSS de Stalin, i, en menor grau, els Estats Units– cometrien progressivament atrocitats que els farien candidats a passar per un tribunal mundial.

Expectatives frustrades. No va ser, però, fins al cas de Slobodan Milosevic, que el món va rescatar la idea de posar en marxa aquest tribunal, que dormia des del final de Nuremberg. Ara, el Tribunal podia intentar la seua operativitat sobre un dictador voraç i genocida que no tenia res a veure amb els països occidentals, i que havia destrossat un complicadíssim equilibri geosocial –Iugoslàvia– creat per Occident. Per tant, Occident se sentia més que capacitat per impulsar el seu judici.

Però, amb la intenció dels Estats Units de no entregar o transferir ciutadans nord-americans al Tribunal Penal Internacional, s'ha fet palès que l'actual tribunal, el que jutja Milosevic, és una pantalla d'aparença, una broma que es disfressa de cosa seriosa, una farsa que no es pren amb la mínima seriositat ni tan sols el país –els Estats Units– que va impulsar Nuremberg.

El menyspreu que mostren cap al procés els mitjans de comunicació rubrica la inutilitat d'un organisme que hauria de convertir-se en un dels més importants de la Terra, i que, en canvi, és només un instrument que oculta la lamentable consciència històrica dels països que l'integren.

Joan M. Oleaque